

De bosbouwkundige mogelijkheden op veengronden *)

[233]

K. R. VAN LYNDEN (samensteller van dit rapport)
J. L. GULDEMOND
W. H. VAN DER MOLEN

Publikatie nr. 2 van de Werkgroep Bosbouw Randstad Holland
van de Stichting Bosbouwproefstation „De Dorschkamp”
— Subgroep Bos en Bodem —
Wageningen — Nederland

SUMMARY

Silvicultural possibilities on peat soils

In the present report results are given of an inventory of stands on peat soils. The inventory was made by some members of the Working group on Forestry in the Urban Agglomeration of Holland. The aim was to get information about the growth of tree species on various peat soils.

Inleiding

De kennis van de bosbouwkundige mogelijkheden op veengronden berust voornamelijk op enkele globale waarnemingen vastgelegd in het rapport „Bos-recreatieve doeleinden Midden-Delfland”. De Werkgroep Bosbouw Randstad Holland heeft voor haar praktische doeleinden behoefte aan meer en beter gefundeerde gegevens.

Zij heeft daartoe haar subgroep „Bos en Bodem” verzocht binnen korte termijn een nader onderzoek naar de boomgroei op veengronden in te stellen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van september 1966—mei 1967.

Enkele „oude”¹⁾ objecten met name Vroegopsingel en Vinkeveen zijn opnieuw in het onderzoek betrokken. De overige „oude” objecten zijn niet opnieuw bestudeerd, maar volledigheidshalve wel in dit rapport opgenomen.

Methode van onderzoek

De korte tijd die voor het werk ter beschikking stond en het geringe aantal gevallen waarin bos op veen voorkomt lieten een gedetailleerde studie niet toe. Een inventarisatie van representatieve objecten waarbij per object globale gegevens over de bodem, het grondwater en de boomgroei worden verzameld bleek een bruikbare methode.

De bodemkundige gegevens zijn bepaald met behulp van een aantal grondboringen. De boomgroei werd, in enkele gevallen visueel, maar gewoonlijk aan de hand van enige hoogtemetingen beoordeeld. De grondwaterstand werd geschat.

*) Verschijnt tevens als Korte Mededeling van het Bosbouwproefstation, nr. 96.

Foto's : W. H. van der Molen.

1) „oude” objecten: de in het rapport „Bos-recreatieve doeleinden Midden-Delfland” vermelde objecten.

Fig. 1 Niet onderhouden bosje aan de rand van een uitgevende plas op veengrond. Van links naar rechts: es, vlier, esdoorn, Italiaanse populier.

Beschrijving van de objecten

Object Vroegopsingel

Dit object ligt ten zuiden van Amsterdam, aan de westzijde van de rijksweg Amsterdam-Utrecht. De grond bestaat uit bosveen, met een kleiige veraarde bovenlaag van ongeveer 45 cm dikte (koopveengrond). Op circa 150 cm diepte komt zeggeveen voor. Het gebied is nat, de GHG¹⁾ is ondieper dan 40 cm, de GLG¹⁾ ligt tussen 80—120 cm beneden maaiveld.

De hoofdhoutsoorten van dit 11-jarige bosje zijn populier, es, berk, en eik. Als vulhout komen Spaanse aak, meidoorn, esdoorn en abeel voor. De kruidenvegetatie is rijk en afwisselend, brandnetels nemen de belangrijkste plaats in, pleksgewijs treffen wij veel riet en hondsdrif aan.

De groei van de populier en es is zeer goed, de berk wordt verdrongen en zakt scheef, de eik groeit matig.

Enkele meetgegevens:

leeftijd houtsoorten 11 jaar.

populier: lengte 17,0—18,5 m omtrek 75—90 cm

es : lengte 8,5—11,0 m omtrek 35—45 cm

¹⁾ de gemiddeld hoogste grondwaterstand
de gemiddeld laagste grondwaterstand.

Fig. 2 Goed groeiend gemengd bos van populier, wilg, els en es op koopveengrond bij Berkenwoude. Links es en rechts wilg. Zie verder object Berkenwoude.

Object Alphen

Het betreft hier een even buiten de berm staande wegbepanting van 18-jarige populier langs de weg van Alphen aan de Rijn naar Aarlanderveen. De bodem bestaat uit bosveen, met een vrij stugge kleiige veraarde bovenlaag van ongeveer 40 cm dikte (koopveengrond). Op het moment van waarneming was het veen droog tot op een diepte van 80 cm. De GHG is ondieper dan 40 cm, de GLG ligt tussen 50—80 cm beneden maaiveld.

De ondergroei van deze beplanting bestaat uit gras. De populier groeit goed.

Meetgegevens:

leeftijd houtsoort: 18 jaar

lengte: 16,5 m omtrek 85 cm.

Object Berkenwoude

Dit gemengde bosje van 1—2 ha ligt aan de noordzijde van de provinciale

weg Rotterdam-Schoonhoven ter hoogte van Berkenwoude. De bodem bestaat uit veen, gedeeltelijk riet-zeggeveen, gedeeltelijk verslagen veen, met een kleiige veraarde bovengrond van ongeveer 35 cm dikte (koopveengrond).

Beneden de 70 cm komen nog kleibandjes in het veen voor. Het terrein is geaccidenteerd en plaatselijk zeer nat. De GHG is ondieper dan 40 cm, de GLG ligt tussen 50—80 cm.

Het bosje bestaat uit een menging van populier, wilg, es en els, alle met goede groei. Vulhoutsoorten en een kruidenvegetatie ontbreken vrijwel.

Meetgegevens:

De leeftijd van de houtsoorten, bepaald aan boorspanen, varieert van 10—12 jaar.

populier: lengte 9—10 m, omtrek 30 cm

wilg : lengte 12—14 m, omtrek 53 cm

es : lengte 9 m, omtrek 20—40 cm

Object Haarzuilen

Dit bos is ongeveer 11 ha groot en ligt westelijk van de rijksweg Amsterdam-Utrecht ter hoogte van Haarzuilen. De bodem bestaat uit een ongeveer 100 cm dik pakket opgespoten veen (spuitveengrond) op een zware stugge klei (komklei) van het oorspronkelijke maaiveld. Het veen is afkomstig uit het cunet van de rijksweg Amsterdam-Utrecht. De veensoort is als gevolg van de verspuiting niet meer te herkennen. In de bovenste 40 cm van het veen komen 1 tot 2 cm dikke zandlaagjes voor. Op 40—60 cm diepte bevindt zich een laagje vast, vrijwel droog veen, dat vermoedelijk de waterhuishouding ongunstig beïnvloedt.

Het grondwater staat zeer ondiep, de laagste gedeelten staan vaak enige cm's onder water. Het bos bestaat uit berk met enkele wilgen. De groei van de berk is in het noordelijk deel redelijk, in het zuidelijk deel zeer slecht. Men krijgt de indruk dat de slechte groei veroorzaakt wordt door het zeer hoge grondwater dat overwegend in het zuidelijk gedeelte voorkomt. De nog spaarzaam voorkomende wilgen sterven geleidelijk af.

Meetgegevens:

De leeftijd van de berk gemeten aan boorspanen varieert van 15—23 jaar.

In het deel van het gebied met goede groei is de lengte ongeveer 10 m, de omtrek varieert met de leeftijd en loopt uiteen van 35—45 cm. In het slechte gebied is de lengte 5—8 m.

Object Hierden

Dit object ligt langs de Hierdensebeek nabij het dorp Hierden. Het omvat een aantal aaneengesloten, met populieren beplante graslandpercelen. Het gebied was vroeger als gemeenschappelijke weide in gebruik. De oppervlakte bedraagt ongeveer 30 ha.

De bodem bestaat uit een 60 cm dikke laag kleiarm zeggeveen op een zandondergrond. De bovenste 35 cm van het veen is veraard (madeveengrond). De grondwaterstand is zeer hoog en heeft een geringe fluctuatie.

De ondergroei bestaat overwegend uit grassen en soms riet. Het met els gemengde populierenbos groeit redelijk tot goed. De beste groei komt op de wat hoger gelegen zandbulten voor, die slechts een dun veenpakket dragen.

Object Vinkeveen (recreatiehuis „De Plassen”)

Dit park ligt aan de zuidzijde van de weg „Baambrugse Zuwe”, die dwars door de Vinkeveense plassen voert. De oppervlakte bedraagt 1—2 ha. De bodem bestaat uit bosveen met een kleiige veraarde bovenlaag (koopveengronden). In dit goed onderhouden park komen, behalve sierstruiken en grasveldjes, een aantal vrijstaande bomen voor van 30—50 jaar. De groei is doorgaans goed, opvallend is de aanwezigheid van iep, berk, es, linde en taxodium.

De resultaten van de inventarisatie

De uitkomsten van de inventarisatie kunnen als volgt worden samengevat (Bij deze samenvatting is het object Vinkeveen buiten beschouwing gelaten omdat de enkele alleen staande bomen in dit park, niet vergelijkbaar zijn met een aaneengesloten bos).

1. Geschikte objecten bleken alleen voor te komen op koopveengronden⁺), madeveengronden^{*}) en spuitveengronden[°]) (zie tabel). De eerste twee behoren tot de „rijkere” varianten van de veengronden (veraarde bovenlaag, bemesting tijdens graslandperiode en bij de koopveengronden bovendien lutumbijmenging). De „spuitveengronden” kunnen afhankelijk van de aard van het verspoten materiaal zowel „arm” als „rijk” zijn.
2. Op de koopveengronden blijken de populier, de es en de wilg goed te groeien; de eerste twee in één geval zelfs zeer goed (zie tabel). De eik en berk zijn op deze gronden matig. Op de madeveengrond werd eveneens een goede groei van de populier waargenomen. Op de spuitveengrond groeit de

Groei van de houtsoorten in de verschillende objecten

object	bodem	groei van de houtsoorten ¹⁾				
		pop.	wilg	es	eik	berk
Vroegopsingel	Koopveengrond	++	•	++	□	□
Alphen		+	•	•	•	•
Berkenwoude		+	+	+	•	•
Hierden	Madeveengrond	+	•	•	•	•
Haarzuilen	„Spuitveengrond”	•	—	•	•	- □

- 1) ++ zeer goed
 + goed
 □ matig
 — slecht
 - □ slecht en matig
 • geen waarnemingen

⁺) Koopveengronden zijn veengronden met een kleiige veraarde bovenlaag.

^{*}) Madeveengronden zijn veengronden met niet-kleiige veraarde bovenlaag.

[°]) Spuitveengronden zijn veengronden die bestaan uit verspoten venig materiaal.

berk matig of slecht. De wilg gaat geleidelijk dood. Het is mogelijk dat het afsterven van de wilg voornamelijk het gevolg is van de vaatverwelkingsziekte.

Conclusies

1. Op de koopveengronden mag men een goede groei verwachten van populier, es en wilg.
2. Op de madeveengrond mag men eveneens een goede groei van de populier verwachten. Gezien de vrij grote bodemkundige overeenkomst tussen koopveen- en madeveengronden, is het waarschijnlijk dat es en wilg op deze gronden ook goed zullen groeien.
3. Smitveengronden zijn zeer variabel van aard en samenstelling. De geschiktheid van deze gronden voor de verschillende houtsoorten hangt voornamelijk af van de samenstelling van het verspoten materiaal.
4. De groei van de houtsoorten op alle genoemde veengronden wordt beter naarmate de grondwaterstand lager is.